

היבטים לשוניים בפרשת נח פד

דקדוקי קריאה והדרכה לקורא בפרשת נח ובהפטרה ובראשון של לך-לך

ו ט	הַתְּהַלֵּךְ-נָח: געיה בה"א הראשונה
ו יג	וְהִנְנִי: נו"ן ראשונה בשווא נח על אף הקושי, כן הדבר גם בפס' יז
ו טז	אָמַר: האל"ף בפתח והמ"ם אחריה בדגש חזק ¹ . מְלֻמְעָה: למ"ד ראשונה אינה דגושה והיא בשווא נח, וכן בכל המקרא. תְּחִתָּיִם: הת"ו השנייה בחירק חסר ואחריה יו"ד, מנוקדת אף היא בחירק ² ובדגש חזק. דומה הדבר בתיבה הבאה שְׁנַיִם
ו יז	וְיָרַח חַיִּים: יש להקפיד על הפרדת התיבות, כן הדבר גם בהמשך
ו כ	שְׁנַיִם מִכֹּל יָבֹאוּ אֵלַי לְהַחְיֹת: ישנם קוראים המבלבלים מקרא זה לבין קודמו שְׁנַיִם מִכֹּל תָּבִיא אֶל-הַתְּבָה לְהַחְיֹת אֹתָךְ ומוסיפים אחריו את התיבה 'איתך' הבאה בקטע הראשון בלבד
ו כא	לְאֹכְלָהּ: האל"ף בקמץ קטן
ז א	עליית שני
ז ב	תִּקַּח-לְךָ: געיה בת"ו
ז ד	אֶת-כָּל-הַיְקוּם: היר"ד בשווא נח
ז ז	וַיָּבֵא נָח: טעם נסוג אחור ליר"ד, אין להשיג בספרים (קורן ביניהם) המטעימים מלרע
ז יא	כָּל-מַעֲיָנָת: שני שוואים רצופים, העי"ן בשווא נח והיר"ד אחריה בשווא נע, כן הדבר גם בהמשך ח
ז יד	כָּל צִפּוֹר כָּל-כַּנָּף: טעם טפחא בתיבת כָּל
ז יז	עליית שלישי
ז יח	וַתָּרֶם: הרי"ש בקמץ קטן
ז יט	וַיִּגְבְּרוּ: הטעמה משנית של מרכא בגימ"ל
ז כב	בְּחִרְבָּה: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע
ז כג	וַיִּמָּח: הטעם ביר"ד והמ"ם אינה דגושה ³ . אֶת-כָּל-הַיְקוּם אֲשֶׁר שני לגרמיה מתרדפים (רצופים); וַיִּמָּחוּ: במלרע והמ"ם דגושה. וַיִּשְׂאָר: במלעיל
ח א	וַיִּשְׁכַּחוּ: שי"ן ימנית בחולם והכ"ף אחריה דגושה
ח ד	וַתִּנַּח: הטעם בת"ו
ח ז	וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֶרְב: מלשון 'לשלח' וכן ח וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה כן גם בפסוק יב וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה ובדומה בפסוק י וַיִּסֹּף שְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה אך בהמשך ט וַיִּשְׁלַח יָדוֹ, מלשון 'לשלוח'
ח י	שְׁלַח: השי"ן בפתח והלמ"ד דגושה, אין כאן לשון עבר
ח יב	וַיִּיחַל: יו"ד ראשונה דגושה בחירק חסר, יו"ד שנייה דגושה אף היא ובקמץ
ח יג	חַרְבּוֹ: החי"ת בקמץ רחב והרי"ש אחריה בשווא נע, כן הדבר גם בהמשך הפסוק
ח טו	עליית רביעי

¹ כן הדבר בכל המקרא, בשונה מאָמַר במשמעות של שפחה עיין רש"י שמות ב ה.
² החירק ביר"ד הוא חירק מלא תנועה גדולה. כתיב מלא וחסר מקראי אינו קובע את המבנה הדקדוקי
³ הקורא מלרע ומ"ם דגושה – עובר לבנין נפעל

ח יז **בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ**: שני תביר רצופים

ח יח **וַיֵּצֵא-נָח**: תיבה אחת, ביר"ד מאיילא⁴ כטעם משנה

ח יט **כָּל רוֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ**: טעם טפחא בתיבת **כָּל**

ח כא **לֹא-אָסַף**: מילים מוקפות, הלמ"ד בגעיא לא בטעם מונח

ט ח עליית **חמישי**

ט ט **הַנְּנִי**: נו"ן ראשונה, על אף הקושי, בשווא נח, וכן בכל המקרא

ט יג **בְּעֵנָן**: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע וכן הדבר גם בהמשך הפרק

ט יד **בְּעֵנָנִי**: נו"ן ראשונה בשווא נע

ט יח עליית **ששי**

ט כד **וַיִּקַּץ**: במלעיל. **אֲשֶׁר-עָשָׂה לָּו**: טעם נסוג אחור לעי"ן

ט כו **אֱלֹהֵי שָׁם**: טעם נסוג אחור ללמ"ד

ט כט **וַיְהִי**: כך הוא הנוסח בכל ספרי תימן, בספרים האשכנזים והספרדים **וַיְהִי**. נראה כי נוסח תימן הוא הנכון אך יש לקרוא לפי מה שכתוב בספר התורה ממנו קוראים⁵

י ג **וְתַגְרְמָה**: במלרע

י ז **כֹּוֹשׁ**: בזקף לא ברביע. **וַדְדָּן**: על אף הקושי, הדל"ת הראשונה בשווא נח

י י **וּכְלָנָה**: נו"ן בצירי

י יא **נִינְוָה**: הנר"ן השניה בשווא נע וכן הדבר בהמשך

י יב **וְאֶת-רְסֹן**: זקף קטן, כך היא ההטעמה לפי ברויאר ותוכנת הכתר וכן צריכים לקרוא

י יז **הַעֲרָקִי**: ה"א בפתח, לא בקמץ

י יט **וּצְבִים**: יש לקרוא את היר"ד בחירק: ..ים ולא ...אים

י כא **אֲחֵי יִפֶּת הַגְּדוֹל**: הטפחא (טרחא) במילה **אֲחֵי**

י כה **יִקְטָן**: היר"ד בקמץ קטן

י לב **וּמְאֵלָה**: בגרש, כן הדבר לפי ברויאר, תורה קדומה ואחרים וזהו הנוסח הנכון

יא א עליית **שביעי**

יא ב **וַיְהִי בַּנְּסֻעַם מִקֶּדֶם**: טעם טפחא בתיבת **וַיְהִי**. **וַיֵּשְׁבוּ שָׁם**: טעם נסוג אחור ליר"ד וכן בפסוק לא

יא ג **לְאָבֹן**: האל"ף בקמץ

יא ד **וַנַּעֲשֶׂה-לָנוּ**: העמדה קלה בנו"ן בגלל הגעיה שם

יא ז **וַנְבַלֶּה**: הנר"ן איננה בקמץ חטוף (הנקרא כחולם) אלא בקמץ רחב רגיל והב"ת בשווא נע

הערה: יש לשים לב להבדלי ההטעמה בפסוקים הבאים. הראשון ברשימה **וְאֶרְפָּכְשֵׁד** ח"י מוטעם בזקף ויח"י **אֶרְפָּכְשֵׁד** ברביע; **וְשִׁלַּח** ח"י בטיפחא **וַיְחִי-שִׁלַּח** ברביע; **וַיְחִי-עֶבֶר** בזקף **וַיְחִי-עֶבֶר** ברביע; **וַיְחִי-פֶלֶג** בטיפחא **וַיְחִי-פֶלֶג** ברביע; **וַיְחִי רְעֹו** בזקף **וַיְחִי רְעֹו** ברביע; **וַיְחִי שְׂרוּג** בטיפחא **וַיְחִי שְׂרוּג** ברביע; **וַיְחִי נַחֲוֹר** זקף ויח"י נחזור רביע. ככלל **השני** ברביע.

⁴ **וַיֵּצֵא-נָח** הטעם במילה ויצא אינו טפחא (טרחא) אלא מאיילא והוא טעם מחבר בניגוד לטפחא
⁵ יש לדון אם הקורא קרא ויהיו בספר תורה אשכנזי. לדעת קסת הסופר מחזירים אותו, אבל נראה שלא היה פוסק כך
לו ידע שכן הוא בכתר ארם צובה, ושיש עדות בישראל נוהגות כן לכתוב ויהיו.

יא כח מוֹלְדֵתָו: הדל"ת בשוא נח, אין לקוראה בסגול

יא כט מפטיר

הפטרת נח ישעיהו נד א-י האשכנזים ממשיכים נה א-ה:

א רָנִי: הר"ש בקמץ קטן ובמלרע. לא-הָלָה: הטעם בחי"ת

ב אַל-תַּחֲשֹׁכֵי: ש"ן שמאלית

ג נְשֹׁמֹת: דגש חזק במ"ם, שוממות, לשון שממה ולא רבים של 'נְשֹׁמָה'

ד אַל-תִּירְאֵי: געיה בת"ו ושווא נע ברי"ש

ו וַעֲצוּבַת רוּחַ: טעם נסוג אחור לצד"י

ט וּמִגְעַר-בֶּדֶךְ: העי"ן בקמץ קטן

הספרדים מסיימים כאן. האשכנזים ממשיכים

נד יא עֲנִיָּה: הנו"ן בחירק חסר והי"ד אחריה בדגש חזק

נד יב וְשִׁמְתִי כְּדָל: כ"ף ראשונה בדגש קל על אף שהתיבה הקודמת מוטעמת בטעם משרת ומסתיימת בהברה פתוחה⁶. הדל"ת בשווא נח (אע"פ שהכ"ף אחריה רפויה)

נה ב לְשִׁבְעָה: השי"ן בקמץ קטן

ראשון של לך לך:

יב א וּמְמֹלְדֵתָו: הדל"ת בשוא נח והת"ו בשוא נע⁷. אַרְאֶךָ: כ"ף סופית דגושה

יב ב וְאַעֲשֶׂךָ: העמדה קלה באל"ף למנוע הבלעת העי"ן. וְאַבְרָכְךָ: כ"ף ראשונה בשווא נח למרות הקושי. וְהִיָּה: הה"א השואית נקראת בשוא נח כמו מפיק ה"א.

יב ג וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ: בשתי התיבות הר"ש בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים. כָּל

מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה: טעם טפחא בתיבת כָּל

יב ד שני במנחת שבת

יב ה אֲשֶׁר רָכְשׁוּ: להיזהר מהבלעת אות.

יב ח וַיַּעֲתֶק העי"ן בשוא נח והת"ו בדגש. וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה': טעם טפחא בתיבת וַיִּקְרָא בניגוד למקרא הדומה בפרשת כי-תישא (שמות לד ה)

יב י שלישי במנחת שבת

יב יב יְחִיּוֹ: במלרע

יב יג אַחֲתֵי אֶת: טעם נסוג אחור לחי"ת. יֵיטֵב-לִי: געיה בי"ד הראשונה

ר' חיים גריינימן ז"ל. נח איש צדיק תמים היה בְּדוֹתָיו. כתב רש"י יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.

⁶ במחברת התיגאן של יהדות תימן היא נכללת ברשימת מילים בשם 'אוגירה' הכוללת מקרים דומים במקרא.
⁷ יש מתקשים לקרוא דל"ת בשוא נח לפני ת"ו ולכן הדל"ת נשמעת אצלם כמו בסגול; ולעומת זאת קוראים את הת"ו בשוא נח...

ושמעתי בשם מרן זללה"ה [חזון אי"ש] דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דאמנם אילו היה בדורו של אברהם היה צדיק יותר, אבל מ"מ לא היה נחשב לכלום מחמת גדלותו של אברהם.

הרב אליעזר פולאיס נר"ו. נח איש צדיק תמים. צדיק ת"א זכאי. וכן מתרגם בכל מקום. ופי' הרמב"ן כי הצדיק הוא הזכאי בדין היפך הרשע כמו שאמר וְהַצְדִּיקוּ אֶת הַצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע (דברים כה, א), ויזכיר כאן הכתוב צדיק תמים שהיה זכאי ושלים בצדקו להודיע שראוי להנצל מן המבול שאין לו עונש כלל כי הוא תמים בצדק.

תמים ת"א שלים. כמו תמים לענין מומים דמתרגמינן שלים. שם בְּדוֹרוֹתָיו. כתב הרמב"ן ז"ל דהנכון בכונת הכתוב לפי הפשט שהוא לבדו הצדיק בדורות ההם אין בדורותיו צדיק ולא תמים זולתו. ואמר בדורותיו כי דורות רבים עברו מעת שהשחיתו ואין צדיק בארץ בלתי. ואל יקשה עליך דבר רבותינו במתושלת. כי הכתוב לא יספר רק שאין צדיק ראוי להנצל מן המבול מכל הדורות ההם עכ"ל. ועמש"כ בזה להלן פסוק י"ג ד"ה ומה.

בסנהדרין ק"ח א' גרסינן (והובא ברע"י כאן) א"ר יוחנן בדורותיו ולא בדורות אחרים ור"ל אמר בדורותיו וכע"כ בדורות אחרים, וכתב בחו"ב [=כחידושים וביאורים, הרב חיים גריינימן ז"ל] שם שעשמע בשם מרן החזו"א ז"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דאמנם אילו היה בדורו של אברהם הי' צדיק יותר, אבל מ"מ לא הי' נחשב לכלום מחמת גדולתו של אברהם.

וכעת ראיתי גם בבית הלוי שכתב לפרש דלא פליגי, אבל ביאר בדרך אחרת. שאברהם הי' מתגבר בכח עצמו גם כנגד השפעת הדור, ואעתיק בזה כל דבריו וְהוּא הַמְשֵׁךְ דַּבְרֵי הַמּוֹבָאִים לַהֲלֹךְ פְּסוּק י"ב שֶׁהֲרַשְׁעָה גוֹרֵם גַּם לְצַדִּיק לְהִרְשִׁיעַ יַעוֹ"ש.

וז"ל ואפשר לומר דבזה היה החילוק בין נח לאברהם אבינו דבמדרש רבה אמר דהחילוק הוא דבאברהם כתיב הַתְּחִלָּה לְפָנָי (בראשית י, א) דלא היה צריך לסיוע מן השמים ומעצמו בחר בטוב ובנה כתיב אֶת הָאֱלֹהִים הַתְּחִלָּה נַח דהיה צריך לסיוע, ולפי הנ"ל יש לומר דגם נח מעצמו היה צדיק תמים ורק להתגבר נגד היצה"ר שהגבירו דורו היה צריך שיסייעו לו מן השמים, וזהו שאמר הכתוב נח איש צדיק תמים בדורותיו את האלהים הַתְּחִלָּה נַח דלהיות צדיק בדורו ולבל להכשל ברשת זו אשר טמנו לו הם היה צריך לסיוע והוקשה לו הדבר בעצמו, ומש"ה לא הגין זכותו על דורו שלא יָכְלוּ גַם הֵם כִּיּוֹן דַּבְּמַעֲשֵׂיהֶם הָיוּ יְכוּלִים לְהַכְשִׁיל גַּם אוֹתוֹ אִם לֹא שִׁיִּיעוּ לוֹ וּלְכַךְ הוּצָרָה לְהִיּוֹת נִפְרָד וּנְבֻדל מֵהֶם בְּתִיבָה וְנִשְׁאַר צַדִּיק תָּמִים גָּמוּר, אֲבָל אֲבָרָהם לֹא הָיָה צָרִיךְ סִיוֵעַ וְהִתְגַּבַּר בְּעַצְמוֹ גַּם נֶגְדַי צִה"ר שֶׁל אַחֲרָיִם דָּגָם בְּדוֹרוֹ נִמְצְאוּ רַשְׁעִים גְּדוּלִים כְּנִמְרוֹד וְחִבְרִיּוֹ וְהוּא הִתְגַּבַּר גַּם כְּנִגְדָם, וְנִמְצָא דְכָל מָה שֶׁהֲרַבּוּ הַרְשָׁעִים שֶׁבְּדוֹרוֹ לְחַטָּא נְתוּסָף לְאַבְרָהָם זְכוּת וְשִׁכַר טוֹב בְּעַמְלוֹ יַעֲן כִּי בַחֲטָאִם הִכְבִּידוּ עַל אֲבָרָהָם עֲבוֹדָתוֹ וְעַכ"ז נִשְׁאַר בְּצַדְקָתוֹ, וְהוּא שֶׁאִמְרוּ בְּאֲבוֹת עֶשְׂרֵה דוֹרוֹת מֵאֲדָם וְעַד נַח כּו' שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת כּו' עַד שֶׁהִבִּיא עֲלֵיהֶם הַמְּבֹל, עֶשְׂרֵה דוֹרוֹת מִנַּח וְעַד אֲבָרָהָם כּו' לְהוֹדִיעַ חֵיבָתוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם אֲבִינוֹ שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מְכַעֲסִין עַד שֶׁבָּא אֲבָרָהָם וְקִיבַל שִׁכַר כּוֹלָם, דְּבַכָּל מָה שֶׁחַטָּאוּ הֶעֱשִׂיהָ דוֹרוֹת נִגְדַל בְּזֵה הַשִּׁכַר לְאַבְרָהָם דְּבַחֲטָאִם נְתוּסָף זְכוּת לְאַבְרָהָם, וְע"כ לֹא נִדוּנוּ בְּכִלְיָה וְעוֹנֵשׁ כְּמוֹ בִּימֵי נַח, דְּכִמוֹ דְּהַקְב"ה בְּרָא לִיצִה"ר כְּדֵי שִׁיזְכּוּ בּוֹ הַצְדִּיקִים כְּשֶׁכּוֹבְשִׁים אוֹתוֹ וּמִתְגַּבְּרִים עֲלָיו כְּמוֹ כֵּן בְּאוֹתוֹ בַּחִינָה מִמֶּשׁ הָיוּ הַרְשָׁעִים שֶׁבְּדוֹרוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם אֲבִינוֹ ע"ה וְהַחֲזִיקָם בְּעוֹלָם כְּדֵי שִׁיּוֹגְדַל זְכוּתוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם אֲבִינוֹ, וְהוּא שֶׁאִמְרוּ וְקִיבַל שִׁכַר כּוֹלָם דְּהַכּוֹוֵה שִׁכַר כְּנִגְדַל כּוֹלָם דְּכָל מָה שֶׁהוֹסִיפוּ לְחַטָּא נְתוּסָף לֹא שִׁכַר, וְכֵן אִיזוּ מִצוֹת שֶׁעָשׂוּ הַמְּכַעֲסִין קִיבַל אֲבָרָהָם שִׁכַר דְּזָכָה צַדִּיק נוֹטֵל חֶלֶק חִבְרֵי בְּג"ע וְכִמוֹ שֶׁפִּירְשְׁנוּ דְּלְאַבְרָהָם הָיָה לוֹ חֶלֶק בְּהַטוֹב שֶׁעָשׂוּ הֵם, וְכִמוֹ שֶׁהֵם בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים הִכְבִּידוּ עֲלָיו הַעֲבוּדָה לְהַנְצִל מִהִיצִה"ר שֶׁלָּהֶם הָרִי כְּמוֹ כֵּן מִגִּיעַ לוֹ עֲבוּר זֶה הַשִּׁכַר מִהַטוֹב שֶׁלָּהֶם, אֲבָל נַח שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְסִיוֵעַ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא יִקְלָקְלוּ אוֹתוֹ אֲנָשֵׁי דוֹרוֹ הָרִי לֹא נִגְדַל זְכוּתוֹ

בחטאים שלהם וע"כ לא הגין עליהם רק הי"ת הפריש אותו מהם ואז נשאר הוא צדיק גמור והם נאבדו. ואפשר דהא דפליגא אמוראי במסכת סנהדרין (דף ק"ח) על הא דאמר הכתוב נח איש צדיק תמים היה בדורותיו דר' יוחנן אמר בדורותיו ולא בדורות אחרים ור"ל אמר בדורותיו כ"ע בדורות אחרים הובא ברש"י על חומש, י"ל דלא פליגי רק בפירושא דקרא דאמר בדורותיו איזו דיוק קמ"ל אבל בעיקר הדבר לא פליגי כלל דבזה היה אברהם גדול דכתיב בו התהלך לפני בלא סיוע גם לגבי היצה"ר שהגבירו אחרים ונח היה צריך לזה סיוע. וע"כ אמר ר"י בדורותיו קמ"ל דאברהם גדול ממנו. אבל הרי כל החסרון שהיה לו היה רק מצד הדור וא"כ אם היה בדור של צדיקים כ"ע שהיה צדיק וכו"ל, ור"ל מפרש הך דיוקא של בדורותיו דהפסוק משמיע לנו שבחו אבל בעיקר הדבר לא פליגי כלל.

קַץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנָיו כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם יֵשׁ לְעֵי לְמָה לֹא יִלְפִינָן לְאִיסוּר גּוֹל בְּבֶן נַח מהכא אלא ילפינן ל"י בסנהדרין מדכתיב פִּירָק עֵשֶׂב נִתְּתִי לָכֶם (בראשית ט, ג) וגו', ומצאתי שהקשה בן בתו' הרא"ש, ומה שתירץ דחוק עיי"ש⁸, ונראה דדברים המושכלים שפיר י"ל דענש אע"פ שלא הוזהר, ולכן אין ראיה דהוזהרו ממה שמצינו שנענשו, ומשום הכי בעינן לאשכוחי קרא דהוזהרו, כדי שיהיו בדין מצוות בני נח לענשן בידי אדם.

זרע שמשון. **כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם.** יש לדקדק מהו לשון הכתוב כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ חָמָס, דהיה ראוי לומר קֵץ כל בשר וגו' כי הם גוזלים וחומסים. ויש לתרץ לפי מה שאמרו (ב"ק ק"ט. וברמב"ם הלכות גניבה פ"ו ה"א) שאסור ליהנות מן הגזלן, וכן אם רוב אותו הדבר גנוב, אסור ליקח אותו ממנו. והנה בני אותו הדור היו כולם גנבים וחמסנים וכל ממונם היו בחזקת גזול, נמצא שהיה אסור לקנות מהם שום דבר, ואם כן אין אפשרות של מחיה במקום כזה, שהרי אי אפשר לקנות או ליהנות בשום דבר מן הגזלן ומחפציו הגזולים, והאיך יקנו אוכל או שאר כל דבר הנצרך לחיותם. וזה שאמר הקב"ה קֵץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס, היינו שכל מה שיש בארץ הכל גנוב וגזול, ולכך מוכרח שיבוא קצם, כי אין להם אפשרות לחיות, שהרי אינם יכולים כלל לקנות או לקבל מתנה שום מזון ושום מחיה, שהרי הכל מן הגזילה.

הרב גור-אריה צור נר"ו מְלֵא | הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אִשָּׁר לֹא טְהַרָה הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:

ויש לשאול, כיצד זה ניתנו לבהמות כינויים קדושים כאלו כמו איש ואשתו. שהרי כינויה של האשה ניתן לה על שם האיש, ככתוב לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לְקַחָהּ זָאת. ועוד שְׁדָרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: (סוטה יז.) אִישׁ וְאִשָּׁה זְכוּ שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם. ונראה לומר שיש לדרוש לגנאי ויש לדרוש לשבח.

יש לדרוש לגנאי, על דרך מה שדרשו באשה סוטה. היא עשתה מעשה בהמה לכן קרבנה קרבן בהמה, ומביאה מנחתה מן השעורים ולא מן החטים. (סוטה, טו עמ"ב.)

⁸ תוספות הרא"ש סנהדרין נו א הקשה רבינו מאיר ז"ל אמאי לא קאמר נמי גזל דכתיב כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ, דטפי הוה מוכח מגזל מדמוכח מגלוי עריות וע"ז דלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, ונימא אידך [גילוי עריות ועבודה זרה] אורחיהו הוא דקא מגלי [בסוגיא שם, הגמ' אומרת שלא מכל פסוק המדבר על חטאי דור המבול אפשר להוכיח שאדם הראשון נצטווה על כך, כי יתכן שהתורה רק מגלה מה היה העוון שבגללו באה הפורענות – רש"י בראש העמוד ד"ה ואידך], ותירץ דאי לאו כירק עשב הוה אמרי' דבין גזל וגלוי עריות וע"ז אורחיהו קא מגלי ואזהרתיה מויצו וכיון דויצו לדרשא הוה דרשינן נמי דינין וברכת השם, אבל בקרא דכירק עשב מגלי לן דמה שנאמר במבול כי השחית כל בשר גבי מלאה הארץ חמס דאזהרתיהו לאו מויצו אלא לבני נח הוזהרו דומיא דגזל שזוה נאמר לבני נח ולא לאדם הראשון וה"ה נמי לע"ז וגלוי עריות דנענשו עליהן בני נח ולא אדם הראשון.

כמו כן בעניינינו, השחית כל בשר דרכו על הארץ והבריות התנהגו כבהמות, על כן יקראו לבהמות בשם הבריות, איש ואשתו, ויהיה זה כתוכחה מן השמים לדור המבול.

ויש לדרוש לשבח, על ידי קרי וכתוב של המילה הזאת. ומן-הבהמה אשר לא טהרה הוא שנים איש ואשתו.

ויקראו איש ואשתו, שאע"פ שהם עכשיו שנים, עתידים הם להקרא אחד, בתיבה לשונית אחת. וזה רמזותם התיבה האחת היא תיבת נח, הנקראת בשם הוא, שנכנסו בה כל הבריות. כמשל ונמשל.

המשל הוא התיבה עצמה שבנה נח. והנמשל הוא שהתורה הכניסה כביכול גם את הבהמות וגם את העופות לתיבה לשונית אחת: הוא. הנכתבת הוא ונקראת היא. שבתבה זו, הוא זה היא והיא זה הוא. כאיש ואשתו שהיא אליו תשוקתה, והוא ימשל-בה. ולכן פרסמתם⁹ התורה לכל הבהמות והעופות בתיבה הזאת. ותיקונם הוא להיות אחד, כאיש וכאשה. שיתנהגו זה עם זה באחזה, כבאחרית הימים שנאמר בהם וְגַר זָאֵב עִם-כְּבֶשֶׂת וְנִמְר עִם-גְּדִי וְרֶבֶץ וְגו'. (ישעיהו, יא, ר).

ז כג הרב דוב קוק נר"ו¹⁰. וישאר אף נח ואשר אתו בתבה מדוע זכה נח לנשיכה מהאריה חרף מאמציו העצומים לרצות את כל החיות. חז"ל הקדושים מספרים לנו כאן (בראשית רבה כאן) שנח היה עסוק כל יום כל היום מהבוקר עד הערב בכדי להאכיל את הבהמות החיות והעופות ואת כל החי, ובאחד מן הימים אחר מעט להאכיל את האריה והאריה הכישו ונשך אותו.

והשאלה זועקת מעצמה, מדוע הגיע לנח כזה עונש חמור לקבל נשיכה מהאריה, הלא זו מלאכה מפרכת להאכיל רבבות מיני בעלי חיים, ולכל אחד ואחד יש סוג מזון משלו, ובזמן מיוחד שלו, ומתקבל על הדעת שנח אחר פעם אחת להאכיל את האריה, וא"כ מדוע נשך אותו האריה.

אלא התירוץ הוא נפלא, והוא יסוד עצום בהנהגתו של הקב"ה בעולם. דוד המלך אומר בתהילים "תִּכְפְּרִים שְׂאֵגִים לְטָרְף, וּלְבִקֵּשׁ מֵאֵל אֶכְלֵם" (תהלים קד, כא). דהיינו כשאתה שומע את שאגתו של האריה בגונגל, דע לך שהוא רעב ומבקש טרף, וכיצד הוא מבקש טרף, הוא פונה ישירות לקב"ה, א-ב-א אני רעב אנא תזמין לי טרף, להשביע בו את רעבוני.

ממילא, האריה בתיבה, לא הרגיש כלל איזה הכרת הטוב מיוחדת לנח, שמביא לו את מזונו. אלא היה לו ברור אני ביקשתי מהקב"ה אוכל, ואתה נח הוא השליח להביא לי אותו, ואם אתה רק שליח היית חייב לדייק ולהגיע בזמן בדיוק, ואם איחרת מגיע לך נשיכה על כף!

מלוא העומר. ואף את דמכם לנפשתיכם אדרש. ג' במסורה, כאן, ואידך ואף אם טמאה ארץ אחזתכם, עברו לכם אל ארץ אחזת יי (יהושע כב, יט), ואידך גבי בלעם זאף את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה (במדבר כב, ט). ונראה לפי מה שאמרו (נדרים כב). עולא במיסקיה לארעא דישראל (-בשעת עלייתו לארץ ישראל), איתלוו ליה תרין בני חוזאי בהדיה, קם חד שחטיה לחבריה, קא תמה ר' יוחנן, מכדי כתיב ונתן ה' לך שם לב רגז (דברים כח, סה), בבבל כתיב (-תמה ר' יוחנן דאיך אירע מעשה כזה שיתרגזו בן חוזאי אחד על חברו עד שיקום וישחטנו בארץ ישראל, הרי הפסוק זנתן ה' לך שם לב רגז - בבבל כתיב ולא בארץ ישראל). אמר ליה עולא, ההוא שעתא לא עברין ירדנא (והיה זה בחו"ל). וכן אמרו במכות (דף י). בגלעד (שהוא בחו"ל), שכיחי רוצחים. ונחל שיטים היה מסוגל להרבות ניאוף (כדאיתא במדרש במדבר"ר כ:כב). וזה שאמר הכתוב זאף את דמכם היינו רציחה, זה בא משום זאף אם טמאה ארץ אחזתכם, (דטומאת ארץ העמים גורמת רציחה), וכמו כן

⁹ כנראה צריך לנקד פרסמתם

¹⁰ א"ה. הדברים כתובים בלשון 'עממית', ויש שיבושים לשוניים שלא טיפלתי בהם.

בבלעם שאמר לו הוא הקב"ה זאך את הדבר, נתחכם להחטיאם בזנות, וזה גרם גם כן משום שלא עברו הירדן, ודהזנות בנחל שטים נגרם גם כן מפני שעדיין לא עברו את הירדן, והוצרכו לשתות ממי נחל שטים, שנחל שטים גרם להם הזנות.

א"ה. עבר הירדן בימי בית המקדש הראשון היה בקדושת ארץ ישראל, כאשר בני ראובן וגד בנו מזבח בעבר הירדן, אמרו להם בני ישראל שאם הם מרגישים שארצם אינה טהורה למדיי יחסית לארץ-ישראל המערבית הם מוזמנים להתנחל בחלק המערבי. במעשה של עולא, ירד עבר הירדן בהרבה מקדושתו ולא שב לקדושתו של ימי יהושוע. יתכן שעולא ובני חוזאי עברו את הירדן דרך עמון ומואב שמעולם לא נתקדשו. מה שהוזכר כאן ששנתו ממי נחל שטים לא מובן לי הלוא הבאר ליוותה אותם עד בואם אל ארץ נושבת. אבל כך מבואר במדרש ששנתו מנחל שטים.

ט ו חזון איש. שפ"ד דם האדם באדם דמו ישפך בן נח דן את חברו בעדות בני נח (השומר ז' מצוות) אבל ישראל נראה דאינו דן ב"נ בעדות ב"נ כיון דלדידן אין זו עדות והרי אנו מוזהרין על גר תושב להחיותו ואין אנו רשאים להרגו אלא בעדות כשר. ויש לעיין בגוי ובדיין אחד דאמרו סנהדרין נ"ז ב' ובר"מ פ"ט מה' מלכים, אי זה דין בני נח על חברו או אפי' ישראל דן את ב"נ ע"פ עד אחד ישראל, ודפסול עד אחד גזירת מלך ולא ניתן לב"נ, שהרי הן מקבלין עדות מפי ב"נ שאין הוא עד בדיני תורתנו, ובב"נ חד ותרי שוין לפי דיני תורתנו, והלכך סגי בעד אחד, אבל לדידן שאנו מוזהרין שלא להרוג ב"נ ששומר ז' מצוות ואנו צריכין עדים כשרים לדונם אי"כ לא סגי לן בעד אחד. ובס' החינוך מצוה קצ"ב כתב דצריך ב' עדים, ואפשר דכונתו דישראל אינו דן ב"נ אלא בעדים.

ט ו דין מורדין בבן נח שהרג גוי¹¹

שפ"ד דם האדם באדם דמו ישפך בן נח שהרג גוי, כתב הריטב"א שאינו נהרג, כיון שדינו במורדין במקום דליכא איבה, ואמנם לדעת רמב"ן אין מורדין אפי' במקום דליכא איבה, ומ"מ אפשר דאינו נהרג כיון דהנהרג בר קטלא אע"ג דלא נידון עדיין בב"ד, מיהו לפי"ז גוי שהרג גוי נמי אינו נידון על הריגה זו, ואפשר דגוי בגוי עובד עבודה זרה שאני כיון שגוי עובד עבודה זרה אינו ראוי לדון בר מיניו ונהרג עליו. והנה אמרו סנהדרין שם בשפיכות דמים גוי בגוי וגוי בישראל חייב וישראל בגוי פטור, והנה גוי בגוי חייב אפי' אינו משמר ז' מצוות כיון שהוא בדין אין מורדין, זה שהרגו בלא דיין נהרג עליו.

בדין בן נח שנהרג בעד ודיין אחד

דמו ישפך הא דבן נח נהרג בדיין אחד ובעד אחד היינו עד ודיין ששומרין ז' מצוות והיינו גר תושב אלא מתחלה כשנתנו ז' מצוות נתנו שיהיו כלן נזהרין בהן ולא יהי צורך שכל יחיד יקבל לשמרן, אבל אחרי שאומות שלמות לא קיימו אותן בשעת מתן תורה נתייחד דין גר תושב שיהא צריך לקבל בפני ג' כדאמר בע"ז, וברמב"ם פי"ד מה' איסורי ביאה ה"ז, ופי" מה' עבודה זרה, והנה בזמן שאינן שומרין ז' מצוות גם דיניהם אינן על השלימות שאין הדיין דיין אמת ואין העדים עדי אמת.

ט יב איריס ישראלי ויאמר אלהים זאת אמת הברית אשר אני נתן ביני וביניכם
במקרא פירוש המילה **אות** הוא סימן או מופת, ומינה זכר או נקבה: בפסוק שלנו היא נקבה
(זאת) וכן בפסוק: "ואשר עשה לעינינו את **האותות הגדולות** האלה" (יהושע כד, י). אך
בפסוקים אחרים **האות** הוא זכר, כמו: "ולא ישמעו לקל **האת הראשון** והאמינו לקל **האת**
האחרון" (שמואל ד, ח). בימינו המילה **אות** במשמעות סימן הוא רק בלשון זכר, כגון "אות
הגבורה הוענק" וברבים - **אותות**. מכאן נגזר הפועל **לאותת** במשמעות לסמן.
בלשון המשנה המילה **אות** מציינת גם את סימני הכתיבה: **אותיות** האל"ף-ב"ת. ממנה נגזר
הפועל **לאיית** (כלומר לנקוב בשם האותיות).
על-פי "גברית של שבת" מאת רבן נצר

¹¹ בהשפעת הצנזורה, מרבה החזון-א"ש להשתמש במלה 'עכו"ם' במשמע גוי. אני מרשה לעצמי להחליף את העכו"ם לגוי למרות שבמקור כתוב עכו"ם.

ט כ מלא העומר. וַיִּטַּע פָּרֶס. ג' במסורה, כאן וַיִּטַּע פָּרֶס, ואידך וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גֵּן בְּעֵדֶן (בראשית ב, ח), ואידך וַיִּטַּע אֲשֶׁל (בראשית כא, לג) גבי אברהם אבינו. ונראה, כי נח ביקש לתקן חטא אדם הראשון שבא מנטיעת הגן, ודכתיב וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גֵּן בְּעֵדֶן וגו' ועין הדעת¹², ועין הדעת גפן היה (ברכות מ). אבל קלקל, וַיִּשְׁתֶּן מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר, אבל אברהם התחיל לתקן החטא (זו"ח דף ס). וזה וַיִּטַּע אשׁל.

ט כ מרן הג"ר דוב קוק שליט"א¹²

לא להתבלבל במצב ה"השגות"...

מה מוטל עלינו לעשות בעת חורבן וקושי...

א. כתוב בפרשת השבוע "וַיִּחַל נָח אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע פָּרֶס". ופרש"י ע"פ המדרש, "ויחל. עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת". והיינו שהיה לו לנח לעסוק בדבר שבו תלוי קיום העולם כגון חטה וכיו"ב, משא"כ כרם שענינו שתיית ייין לשכרות, וכמ"ש בפסוק שלאחריו, "וַיִּשְׁתֶּן מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֵה".

ב. וצ"ב, הרי כשאדם רואה רק את ביתו חרב, כבר הוא יוצא מדעתו, ונותנים לו שכר ויין כדי להפיג את צעריו הנורא, וכמ"ש "תִּגְנוּ שִׁכָר לְאֹבֵד וַיַּיִן לְמָרִי וְנֶפֶשׁ (משלי לא, ו)", וק"ו אם רואה שכל נכסיו נשרפו מלבד ביתו, ומה נאמר על אדם שרואה שכל עירו חרבה, ומה נאמר ברואה את כל העולם חרב, הרי ודאי שאדם כזה זקוק לפחות לשתיית יין, וכולי האי ואולי יעזור לו להתמודד עם ההסתגלות למצב החורבן הנורא שעומד לפניו, וא"כ מה התביעה על נח.

עת לבנות

ג. ואמר המשגיח הגה"צ ר' חזקיהו משקובסקי שליט"א בשם הג"ר שמחה וכן הגה"ק ר' אלחנן זיע"א וסרמאן זצ"ל, שכאן למדה אותנו התורה, שבשעת חורבן קשה ופוגרום, אין הזמן גרמא להתעסק בדיכוי ויאוש ולהכנס בעובי הקושי ולשתות יין כדי להבנות מחדש, אלא יש לבנות את העולם מיד, ומכח העסק בבנין, ממילא גם האדם שהוא עולם קטן, יושפע לטובה ויבנה מחדש לטובה ולברכה.

ד. והגר"ש וסרמאן זצ"ל, נאה דורש נאה מקיים, שלאחר שראה כל הפרעות והזוועות של השואה האיומה, ואת מיתתו של אביו הגאון הגדול בידי אכזרים¹³, עם כל זה לא מצא זמן לעסוק בניחומים ורוגע, אלא היה עסוק בבנין ישיבות והדפסת ספרי חידושים. וכן הובא כ"ז בס' "במחיצים" ח"ב (עמ' 103). וע"ש בהרחבה ע"ז. וכן ידוע על הרה"ק מצאנו קלויזנבורג מהר"ר יקותיאל יהודה הלברשטאם זיע"א. ואכמ"ל. ה. ותלמידי חכמים נקראים בנאים שעוסקין בבנינו של עולם (שבת קיד ע"א), ואין לעולם תקומה ובנין אלמלא כח התורה, ולכן בעת הזאת אשר נמס כל לב ורפו כל ידים לנוכח הזוועות הקשות והמחזות אשר גם מי שלב אבן לו, יתפורר ויתבדר מגודל המצוקה, וזו העת להגביר חיילים בעסק התורה, וזה ינחמנו מעצבונינו.

זהירות מטעות ב"השגות"...

ו. ואמר רבינו הגר"ד קוק שליט"א שאמנם הדברים נכונים ע"ד המוסר, אך לפי פשוטן של דברים נראה לבאר, שנח שהיה נביא ובעל מדרגה עצומה וכמ"ש בפסוק בבראשית (ט, ח), וע"ש ברמב"ן, וע"ע בתנא דבי אליהו (פרק כ, כד, כח). ועמש"כ בהרבה מרן הגרי"ח סופר שליט"א בס' הדר יעקב ח"ה (סי' יב). ע"ש.

וביציאתנו מן התיבה כשראה עולם חדש, סבר שכבר הגיע לדרגת "יוצאי ירך יעקב שבעים נפש", שהרי יצאו עמו שבעים משפחות בני שם חם ויפת, וכמבואר בפ' נח (פרק י) וברבינו בחיי שם, ונח חשב שהוא כבר הגיע לדרגת "הַבְּיָאֲנִי אֶל בֵּית הַיָּיִן (שיר השירים ב,

¹² א"ה. מעניין לעניין נכנסו דברים שאינם קשורים כל כך לפרשת השבוע.

¹³ א"ה. כדרך הדרשנים אינו מדייק, ר' אלעזר שמחה וסרמן ז"ל יצא לארה"ב לפני המלחמה, וכך ניצל מהתופת. הוא לא ראה ממש, אבל נתברר לו גודל החורבן.

ד', ויין בגימטריא שבעים כנודע, ומשוויך בד' כוסות של יציאת מצרים, וחושב שראוי המצב להגיע להשגת ה"יין". וראה מש"כ רבינו בס' "חזון נחום" (עמ' ריד).
 אומרת לו התורה, זה מעשה חולין... כיון שאתה עדיין ב"אלפיים תוהו", ואתה מוגדר "אִישׁ הָאֲדָמָה" ושכרוך בעוה"ז, נכון שאתה נורא בהשגה, אבל עדיין לא הגעת ל"אלפיים תורה", זה יהיה רק ע"י האבות ויציאת מצרים, אתה צריך להקדים ולהכין ביין הזה משהו, ואתה עדיין לא סיימת את ה"תוהו", השגות אמנם יש לך, אבל "כור הברזל" חסר לך...
 ז. לסיכום, יש להזהר שלא להתבלבל מריבוי השגות, ולדעת את מקומי היכן הוא, ואנחנו לא שייכים כלל לזה, כי אין לנו שום השגה, ועלינו מוטל אך ורק להרבות בתורה וגמילות חסדים...
 וכן אמר רבינו שליט"א לאחד מראשי הישיבות ששאל אם לפתוח את הישיבה שיש בה כמאתיים תלמידים, והיא ממוקמת באיזור שיש סביבו כפרים ערביים, והשיב רבינו אם באים ללמוד ולא מביאים טלפונים, יפתחו, ואם לאו, אל יפתחו, כי בזיון התורה חמור מן הכל...

יא כט בן לאשרי. וַיִּקַּח אֲבָרָם וַנְחֹזֵר לְהֶסֶם נְשִׁים. יש לדקדק דכל הפרשה מדברת כאן בלשון רבים, והיה לו לכתוב ג"כ כאן ויקחו¹⁴. ויש לתרץ על פי דברי המדרש (מוכא ברש"י כאן) דבעת שיצא אברם מאור כשדים, שאלו להרץ משל מי אתה, משל נמרוד או משל אברם? והשיב משל אברם אני, נטלוהו והשליכוהו לכבשן האש ונשרף, ע"כ. ונראה דהיה אברהם אבינו ע"ה מרגיש עצמו כמחוייב ליקח את היתומה שרה לאשה, דהלא אביה נשרף ע"י שאמר שמחזיק בשיטתו, בפרט שהיו לה סימני איילונית (ע' יבמות סד), ואיש אחר לא היה רוצה לקחתה, ובטח אברהם אבינו שהזכות הגדול של אביה שנשרף על קידוש ה' יעמוד לה שתיפקד, כדברי התוס' (שבת קנו. ד"ה אין) דע"י זכות גדול משתנה המזל לטובה, ועל כן הסמיך תיכף כאן זתחי שרי עקרה', דלכאור' תמוה דלמה יפגום הכתוב בכבוד שרה לקרותה תיכף בנישואיה 'עקרה'. אבל לדברינו יכוין לומר דלא תימא דאברהם אבינו ע"ה הגם שהכיר בה שהיא עקרה, מ"מ לקחה בשביל יפיה, דזה אינו, שהרי זמן רב אחר הנישואין עד בואם קרוב למצרים לא הכיר בה לגמרי שיפה היא. וכמו שאמרו (ב"ב טז.): עפרא לפומיה דאיוב שאמר וַיִּמָּח אֶתְבוֹנֵן עַל בְּתוּלָהּ (איוב לא, א), דאברהם אבינו אפילו בדידיה לא אסתכל¹⁵. אלא שנשא את שרה בהיותו יודע כשרון מעשיה, ובטח בזכות הגדול של אביה שנשרף על קידוש ה' שתפקד, אע"פ שעתה שרי עקרה.

וב"כ רש"י ריש פרשת ויצא עה"פ וַיְעִינֵי לְאֵה רְפוּת (בראשית כט, יז), דתמוה איך פגם הכתוב בכבוד לאה אמנו הצדקת, דהרי אמרו רז"ל (בבלי תענית כד א) 'כלה שענייה אינן יפות, כל גופה צריך בדיקה'. ולתרץ זה מביא רש"י דברי חז"ל דעיני לאה רכות מפני שהיתה בוכה שלא תפול בגורלו של עשו הרשע, כלומר שלא היו עיניה רכות מלידה, דכגון זו באמת כל גופה צריך בדיקה, אלא שהיא בעצמה האדימה עיניה מהבכייה מאין הפוגות, ועיד"ז זכתה לבטל הגזירה ולהנשא ליעקב אבינו ע"ה, ועוד נישאה קודם לרחל. ולפי זה יפורש הכתוב זתחי שרי עקרה', ואיך ידעו זאת תיכף בנישואיה. ומתרץ הכתוב: 'אין לה ולד', ודרשו רז"ל (יבמות סד.) 'אפילו עיקר מטרוֹן [בית הרחם] לא היתה לה', שזה יכולין להכיר אפילו קודם הנישואין. ואם תאמר א"כ מפני מה נשאָה אברם, והלא הוא מצווה על פריה ורביה, ועוד גרם עיד"ז מכשול לנחור אחיו שסמך עליו, ולקח את מלכה שגם היא היתה עקרה, דהרי אחר העקידה שהיה יצחק כבר בן ל"ז, נתבשר שילדה מלכה גם היא. ועל זה תירץ צ"ת הר"ן, שהוא היה 'אבי מלכה ואבי

¹⁴ מבחינת דקדוק לשון המקרא, אין כאן כל קושי. מצוי מאוד לשון יחיד גם כאשר בהמשך יש רבים.
¹⁵ איוב התפאר במעלתו שאינו מתבונן אפילו בבתולה שאינה אשת איש בְּרִית בְּרִיתִי לְעֵינַי וְמָה אֶתְבוֹנֵן עַל בְּתוּלָהּ, לפי חז"ל מדרגת אברהם גדולה הרבה יותר כי אפילו באשתו לא התבונן.

יסכה', ובזכותו יולידו כנ"ל. ולפי שאברם היה העיקר בזה, מתחיל בלשון יחיד 'זיוקח', ואחר כך מסיים בלשון רבים 'אברם ונחזר להם נשים'¹⁶.

הפטרת נח

זרע שמשון. מי נח. איתא בזוהר דהמבול נקרא בשם 'מי נח' דכתיב 'כי מי נח זאת לי', כי לא התפלל על בני דורו שינצלו. ונראה דהטעם שנח לא התפלל על בני דורו, משום דאיתא בבראשית רבה (כו:): 'על הכל הקב"ה מאריך אף, חוץ על הזנות'. ואפשר דלכך לא התפלל נח עליהם, לפי שעיקר כוונת התפלה הוא להתפלל להקב"ה שיזכור את הרחמים אף לאחר שנתמלא סאתם, ובעון זה שאין הקב"ה רוצה להאריך אפו, אין מקום כלל לתפילה, ומכל שכן שהיה בהם אף עון גזל, שהם עבירות שבין אדם לחבירו שהתפלה אינה מועלת בהם כלל.

הרב גור אריה צור נר"ו. **פי מי נח זאת לי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֶבֶר מִי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ.** מובא באבודרהם בספרו על תקנות ההפטרה, כי מימי גזירות היוונים שלא לקרוא בתורה, קבעו להם לישראל לקרוא בנביא בעניין שיש בו שייכות לפרשה. וכן קבעו להם לישראל בפרשת נח לקרוא בישעיהו, **מפרק נד פסוק א**, עד פרק נה פסוק ה. ובו שתי הפטרות שניתקנו לקרותן גם בשבע דנחמתא: **רַגְזִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה, וְכֹן עֲנִיָּה סֶעְרָה לֹא נִחְמָה. ושייכותן לכאורה לפרשת נח, הוא הפסוק **פי מי נח זאת לי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֶבֶר מִי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ כֹּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעַר בָּךְ. ומובא במלבי"ם [ביאור העניין] כי מי נח זאת לי, אומר כמו שנשבעתי בימי נח שלא אביא מבול לעולם, כי חסתי על העולם כולו שלא תאבד, כן את חשובה בעיני ככלל העולם, והאפשריות שאקצוף עליך הוא קשה בעיני כאילו הבאתי מבול מים לשחת כל בשר, ואחר שנשבעתי מעבור מי נח עוד, כן נשבעתי שתי שבועות. א. מקצף עליך על ידי עוונך, ב. ומגער בד להגלותך.****

ובשימת לב בזה הפסוק, לכאורה יש לשאול: בשלמא חציו הראשון של הפסוק קשור לפרשה: **פי מי נח זאת לי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֶבֶר מִי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ, אלא חציו השני, שהוא הבטחה לכנסת ישראל לעתיד לבוא, כן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעַר בָּךְ, יש להבין מה שייכותו לפרשת נח.**

ולעומקו של מקרא יש לומר, כי קרא הדורות מראש (ישעיהו מא, ד), בהצילו את נח וכל אשר עמו בתיבה ממימי המבול, הכין כבר מבראשית את הנחמה לכנסת ישראל לעתיד לבוא, להבטיחם כי יקיים שבועתו כפי שקיים לנח וכל הבאים עמו לתיבה ולכל הדורות אחריו "כי מי נח זאת לי", וכי קיומו של העולם תלוי הוא בקיומה של כנסת ישראל.

ובאומרו **פי מי נח זאת לי**, יתנבא הנביא בלשון נופל על הלשון כמשמעות כפולה, ויהיה **פי מי** גם במשמעות של "כימי", כלומר כבימיו של נח, וגם במשמעות של מי המבול. וכבימיו של נח עת נשבע שלא יביא עוד מי מבול, כן יקיים שבועתו לכנסת ישראל לעתיד לבוא, שלא יקצף ולא יגער בה וכפי שממשיך ואומר: **וְחִסְדִּי מֵאֲתָךְ לֹא יִמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אֲמַר מִרְחֻמֶיךָ יְהוָה.**

ועל דרך הצח **אומר** הנביא **פי מי נח זאת לי**, מאי זאת, על דרך הפשט זאת השבועה שנשבעתי על מי המבול אקיימנה, ולעומקו של מקרא אמר זאת היא כנסת ישראל אשר מובטחת ועומדת עוד מימיו של נח, וזה אומרו **פי מי נח זאת לי**, ולכן כן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעַר בָּךְ. וכשם שנשבע להמשיך קיומו

¹⁶ א"ה. בפשוטו של מקרא, אם אברהם גדול יותר מהרן, קשה שישא בת של הרן שהיא צעירה ממנו בעשר שנים. אם למשל אברהם היה בן 20 כשנשא את שרה, הרי היא בת 10 ואביה בן 19, והוליד בת כשהיה בן 9! בפשוטו של מקרא זה הרן אחר, או שישכה איננה שרה. בעת עקדת יצחק נתבשר אברהם שמלכה ילדה לנחור שמונה בנים, ולאחד מהם, בתואל, נולדה בת, רבקה.

של העולם, מנח ועד אברהם ומאברהם דרך יצחק ויעקב עד דורות אחרונים של קץ הימין, וקיים שבועתו, כן מבטיחם הנביא כי יבואו ימים בצוק העתים, דור דור ומצוקתו, דור דור וגאולתו, כי יבואו ימים ויזדקקו ישראל לנבואה זו, ואשר היא תהיה חלק מן הנחמות שבהן ינחם ה' את כנסת ישראל. ושבועת ה' לנח תעמוד לישראל בימים קשים לַעַד, להתעודד לַעַד, ולהתמלא בתקווה שיבואו ימים טובים מאלה אשר הם חווים בזמנים קשים. ככתוב: בְּרַגַע קָטָן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּעֶךָ: בְּשֶׁעָרָה קֶצֶף הַסְתַּרְתִּי פָנַי רַגַע מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עֹלָם רַחַמְתִּיךָ אָמַר גְּאֻלְךָ יְהוָה, והדרגה גבוהה זאת של הצלה וישועה מן השמים, בימי נח כן תהיה כעין זאת הצלתם של ישראל בכל דור ודור. ואשר על כן נשבע על הדבר הזה לנח: כִּי מִי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרָה מִי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעַר בְּךָ: וכשם שעמד הקב"ה בשבועתו לנח ולדורות אחריו, כן יעמוד לכנסת ישראל עד עת בוא הגואל במהרה בימינו אמן.

פֶּן לְחֶסֶם וְיִחָפֶם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהגטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺